

Sygn. akt III USK 113/22

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania K. T. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
Oddziału w Rzeszowie
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9
lutego 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 30 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 398/20,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 zł
(dwieście czterdzieści złotych).**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 czerwca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie stwierdził, że K. T. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 26 września 2017 r.

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2020 r., IV U 1663/19, Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił odwołanie wnioskodawczyni oraz obciążył ją kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez organ rentowy.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, wyrokiem z dnia 30 listopada 2021 r., III AUa 398/20, oddalił apelację oraz zasądził od wnioskodawczynie na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie: 1. art. 233 § 1 oraz 327¹ k.p.c.; 2. art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców; 3. art. 6 k.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła potrzebą wykładni art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 11 ust. 2 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców, budzącego poważne wątpliwości odnośnie do oceny prowadzenia działalności gospodarczej w kontekście podlegania ubezpieczeniom społecznym w okresach, gdy przedsiębiorca nie osiąga dochodu lub dochód ten nie pozwala na pokrycie bieżących jej kosztów oraz co do czasu trwania okresu nierentowności firmy, który miałby skutkować wyłączeniem z ubezpieczeń społecznych. Podniosła, że powyższa kwestia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, czego przykładem są orzeczenia zapadłe w niniejszej sprawie, to jest Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 27 sierpnia 2019 r., IV U 372/19, Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 27 kwietnia 2021 r., III AUa 804/19 czy też Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 06 lipca 2020 r., III AUa 334/19 oraz z 9 września 2020 r., III AUa 426/19, a także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, w których ujawniają się różnice w zakresie sposobu oceny pojęcia działalności gospodarczej na tle elementu zarobkowości w kontekście zadeklarowanej wysokości podstawy wymiaru składek.

W ocenie skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na to, że dokonanie prawidłowej oceny całego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie mogło prowadzić do wydania zaskarżonego orzeczenia w obecnej jego treści. To właśnie ocena zgromadzonego materiału dowodowego w sposób rażący odbiega od zasad doświadczenia życiowego, bowiem opiera się wyłącznie na

błędym uznaniu, że brak dochodu skutkuje wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego, mimo stwierdzenia, że działalność cechowały wszelkie pozostałe elementy określone art. 3 Prawa przedsiębiorców.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383).

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Z powyższego wynika, że zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej może jedynie dotyczyć uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365). W rozpoznawanej sprawie żadna taka okoliczność nie miała miejsca.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania obarczone jest błędem logicznym, bowiem wzajemnie się wyklucza, aby określone przepisy wywoływały poważne

wątpliwości, które wymagają interwencji Sądu Najwyższego dla ich rozstrzygnięcia a równocześnie to Sady orzekające mogły je naruszyć w sposób oczywisty.

Następnie należy podkreślić, że skarżąca formułuje wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania próbuje wykazać, że przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej nie powodują wyłączenia z ubezpieczeń społecznych. Powyższe twierdzenie jest sprzeczne z ugruntowaną linią orzecniczą Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy podkreślał bowiem, że ocena, czy działalność gospodarcza jest wykonywana, należy przede wszystkim do sfery ustaleń faktycznych, a dopiero w następnej kolejności - do ich kwalifikacji prawnej. Działalność gospodarcza to prawnie określona sytuacja, którą trzeba oceniać na podstawie zbadania konkretnych okoliczności faktycznych, wypełniających znamiona tej działalności lub ich niewypełniających. Prowadzenie działalności gospodarczej jest zatem kategorią obiektywną, niezależnie od tego, jak działalność tę ocenia sam prowadzący ją podmiot i jak ją nazywa oraz czy dopełnia ciążących na nim obowiązków z tą działalnością związanych, czy też nie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2021 r., III USK 127/21, LEX nr 3224271).

W wyroku z dnia 27 stycznia 2021 r., II USKP 5/21 (LEX nr 3119601) Sąd Najwyższy przyjął, że działalnością gospodarczą jest działalność wykazująca zawodowy, czyli stały, charakter, podporządkowanie regułom zysku i opłacalności (lub zasadzie racjonalnego gospodarowania) oraz uczestnictwo w działalności gospodarczej (w obrocie gospodarczym). Właściwości cechujące działalność gospodarczą, które powinny występować łącznie, to działanie stałe, nieamatorskie, nieokazjonalne, z elementami organizacji, planowania i zawodowości rozumianej jako fachowość, znajomość rzeczy oraz specjalizacja. Podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia w oparciu o art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej, co oznacza, że wykonywanie tejże działalności, to rzeczywista działalność zarobkowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Konsekwencją poglądu, według którego o istnieniu tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym przesądza faktyczne prowadzenie działalności, jest prawo organu rentowego do kontroli samego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym w sytuacji zgłoszenia do

ubezpieczenia społecznego przy dysproporcji wynikającej z niskiego przychodu i zadeklarowania zawyżonej podstawy składek.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności (np. spodziewane w nieodległym czasie urodzenie dziecka i związana z tym planowana przerwa w prowadzeniu działalności) może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2021 r., III USK 127/21, LEX nr 3224271, wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, LEX 3119631; z dnia 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z dnia 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). Sąd Najwyższy podkreślał, że nie zasługuje na aprobatę instrumentalne wykorzystywanie regulacji prawnej polegające na zgłoszeniu podstawy wymiaru składek w oderwaniu od niskich przychodów z działalności. Poza normalne granice ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej wykracza sytuacja stale skrajnie nieprawidłowa. Polega ona na rozpoczynaniu i utrzymywaniu przez rejestrującego działalność gospodarczą stanu, w którym możliwe do osiągnięcia dochody są znikome w relacji do ponoszonych kosztów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji w judykaturze Sądu Najwyższego przyjęto także, że ktoś, kto twierdzi, że prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; wyrok z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98). Z podobnych względów Sąd Najwyższy stwierdzał, że zarejestrowanie działalności gospodarczej w ostatnim miesiącu ciąży połączone z opłaceniem maksymalnych składek na ubezpieczenie społeczne, gdy

uzyskiwane przychody z tej działalności nie wystarczają na uiszczenie składek w takiej wysokości, nie stanowi tytułu ubezpieczenia społecznego z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98).

Z ustaleń faktycznych rozpatrywanej sprawy, którymi na mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy jest związany wyniki, że od września 2017 r. do połowy 2019 r. skarżąca nie wykonała żadnej usługi fizjoterapeutycznej. Ze względu na to, że była skupiona na problemach zdrowotnych swoich i dziecka odmawiała wykonania tych usług zgłaszającym się do niej osobom. Opłacała jedynie wymagane składki. Z dniem 30 września 2017 r. zakończyła też współpracę z Instytutem "P." w W., z którym współpracowała od kwietnia 2016 r. Sądy stwierdziły także, że w okresie od dnia 26 września 2017 r. do dnia 21 maja 2019 r. po formalnym powrocie wnioskodawczynie do prowadzenia działalności gospodarczej, w przeważającej mierze przebywała na zwolnieniach chorobowych. Przerwy pomiędzy poszczególnymi zwolnieniami były krótkie od 1 do 36 dni. Sąd Apelacyjny ustalił także, że koszty opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przewyższały pozostałe koszty działalności, a połowę transakcji finansowych kupna-sprzedaży wykazanych w książce przychodów i rozchodów prowadzi partner życiowy wnioskodawczynie. Doprowadziło to Sąd drugiej instancji do oceny, że skarżąca nie wykonywała działalności gospodarczej, a podejmowane przez nią działania takiej jak opłacanie składek, roznoszenie wizytówek i reklamy miały na celu jedynie pozorowanie działalności gospodarczej. Argumenty wnioskodawczynie zawarte w skardze kasacyjnej zmierzają w istocie do podważenia tych ustaleń, co jak wskazywano powyżej, na tym etapie procedowania nie jest dopuszczalne.

Skarżąca nie zdołała także wykazać oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przywołuje ona przepisów, których naruszenie przez Sąd Apelacyjny miało walor kwalifikowany. Formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca zmierza w istocie do wykazania, że wykonywana przez nią działalność gospodarcza była prowadzona w sposób zorganizowany, ciągły i w celu

zarobkowym, zaś fakt zadeklarowania maksymalnej podstawy wymiaru składek pozostawał dla takiego stanu sprawy obojętny.

Należy w związku z tym stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparty na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. sprowadza się do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Najwyższy w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.